

Рим императори Нерон (б.з. 37–68), Юлий-Клавдий сулоласининг сўнгги ҳукмдори сифатида тарихга кирган. Унинг тўлиқ исми Lucius Domitius Ahenobarbus, кейинчалик Нерон Клавдий Цезарь Август Германикус деб ўзгартирилган. Нероннинг ҳукмронлиги (б.з. 54–68) Рим тарихида сиёсий бекарорлик, зўравонлик, санъатга мухаббат, ва айниқса б.з. 64 йилдаги Рим ёниги билан ёдда қолган. Унинг шахсий ҳаёти, сиёсий ҳаракатлари ва психологик ҳолати юзасидан антик тарихчилар томонидан турлича баҳолаб берилган.

Таржимаи ҳол ва тахтга чиқиши

Нерон б.з. 37 йилда Антий шаҳрида туғилган. У Клавдийнинг хотини Агриппина томонидан фарзандликка олиниб, кейинчалик императорликка тайёрланган. Агриппина ўғлини тахтга олиб чиқиш учун сиёсий интригалар олиб борган ва Клавдийнинг ўлимида заҳарлаш воситасини қўллагани ҳақида антик манбаларда маълумотлар мавжуд (Светоний, "Императорлар ҳаёти").

Нерон 17 ёшида тахтга чиқди ва дастлаб унга фалсафа устози Сенека ва префект Бурр маслахатчилик қилган. Бошланғич йилларида у нисбатан адолатли ва ислохотчи ҳукмдор сифатида танилган.

Сиёсий фаолият ва ички сиёсат

Нероннинг ҳукмронлиги даврида қуйидаги муҳим сиёсий жараёнлар рўй берди:

- Сенат ваколатларини чеклаш: Нерон Сенатни заифлаштирди ва мутлақ ҳокимиятни қучайтиришга ҳаракат қилди.
- Зодагонларга қарши репрессия: У қўплаб зодагонларни (жумладан, ўз онаси Агриппинани ва оталиги Сенекани) ўлдиртирди. Бунга сабаб сифатида уларнинг ҳокимиятга таҳдид деб баҳоланиши кўрсатилган.

- Молиявий сиёсат: Нерон одатий соликлардан ташкари, давлат хазинасини тўлдириш учун зодагонларнинг мулкларини мусодара килди. Бу халк орасида норозилик уйғотган.

64 йилги Рим ёнғини ва Нероннинг муносабати

64 йилда Рим шаҳрида катта ёнғин содир бўлди. Тахминан 14 тумanning 10 таси вайрон бўлди. Антик тарихчи Тацитнинг ёзишича, Нерон ёнғин пайтида Антиумда бўлган, аммо халк уни шахсан ёнғини буюрганликда айблади. Нерон бу айбловдан қочиш учун масихийларни айблади ва уларга қарши каттик таъқиб уюштирди.

Бу воқеа масихийларга нисбатан Римдаги илк системали таъқиблардан бири бўлди.

Улар дорларга осилган, ёндирилган, ва ареналарда хайвонларга ташланган.

Нерон ва санъат: ижодкор император

Нерон ўзини шоир, мусикачи ва актёр сифатида намоён этган императорлардан эди. У театр ва мусика санъатига жуда иштиёқ билан қарар, ҳатто жонли чиқишлар ҳам қилар эди. Афтидан, Нероннинг ижодкор табиати анъанавий римлик аристократлар ўртасида танқидга сабаб бўлган.

- У Грецияда ўтказилган Олимпия ва Делфия ўйинларида иштирок этиб, "голиб" деб эълон қилинган (ҳатто ҳеч қандай мусобақасиз).

- Қўрқинчли режалардан бири — "Нерополис" (Нерон шаҳри) номли шаҳар қуриш лойиҳаси эди, бунинг учун Римнинг қайта қурилиши ишлаб чиқилган.

Қулаши ва ўлими

Нероннинг золимлиги, ижтимоий ва молиявий сиёсатлари натижасида зодагонлар, Сенат ва армия орасида қўзғолон бошланди. 68 йили испаниялик губернатор Гальба исён қўтарди ва Сенат томонидан император деб эълон қилинди. Нерон эса томонидан ёлғиз қолгани, Сенат томонидан давлат душмани деб эълон қилинган, ўз жонига қасд қилди. Унинг охириги сўзлари сифатида: "Qvâlis artifex pereo" (Қандай буюқ санъаткор ҳалок бўлаяпти!) дейилган.

Тарихий баҳолар ва мероси

Нерон ҳақидаги маълумотлар асосан Тацит, Светоний, Дион Кассий каби муаллифлар орқали етиб келган. Бу муаллифлар уни золим, шўх, санъатга махлиёб шахс сифатида тасвирлайдилар. Бироқ баъзи замонавий тарихчилар Нероннинг баъзи ислохотларини (масалан, валютани ислох қилиш, шаҳар инфратузилмасини янгилаш) ижобий баҳолайдилар.

Унинг ҳукмронлиги Рим империясининг сиёсий инкирозига йўл очди ва Юлий-Клавдий сулоласининг тугаши билан якун топди.

Нерон шахсияти тарихий контекстда мураккаб ва зиддиятли баҳоланади. Унинг ҳукмронлиги Римдаги ҳокимият шаклларининг қандай бузилиши, халқ ва зодагон муносабатларининг қандай таранглашиши мумкинлигини кўрсатади. Шу билан бирга, Нерон мисолида ижод ва ҳукмронлик ўртасидаги мувозанатнинг йўқолиши қанчалик ҳалокатли оқибатларга олиб келиши мумкинлиги намоён бўлади.

Абу Муслим

(профессор, сиёсий таҳлилчи)